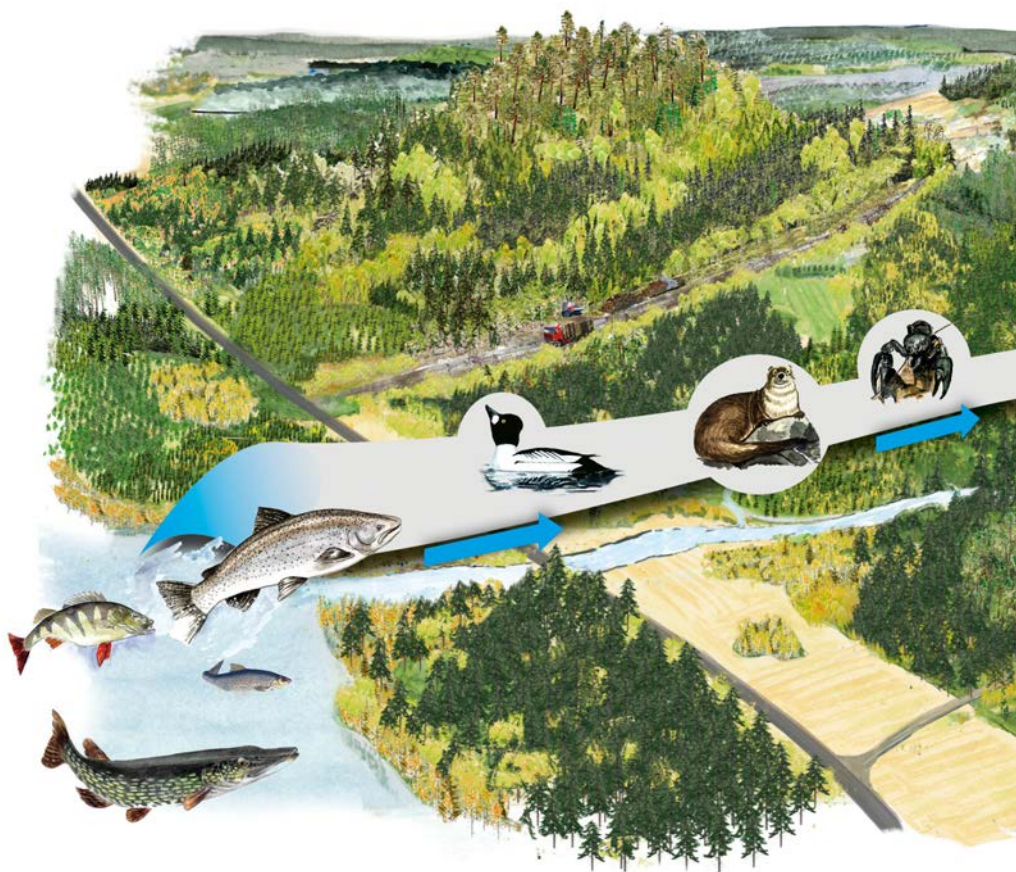

SKOGSBRUK OCH NATURA 2000

Ett informationsmaterial för entreprenörer,
ombud och personal på myndigheter

SKOGSBRUK OCH NATURA 2000

Denna information riktar sig till entreprenörer, ombud och personal på myndigheter och är framtagen inom EU-projektet Grip on Life IP. I projektet Grip on Life IP arbetar myndigheter, skogsägarföreningar och intresseorganisationer tillsammans för att kombinera ett modernt och aktivt skogsbruk med hänsyn till skogens värdefulla vattendrag och våtmarker.

Syftet med denna information är att

bidra till ökad kunskap om planering och uppföljning av skogliga åtgärder vid Natura 2000-vattendrag och Natura 2000-våtmarker.

NATURA 2000

Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden, både vatten och terrestra miljöer, i hela EU. Områdena väljs ut för att de innehåller naturtyper eller

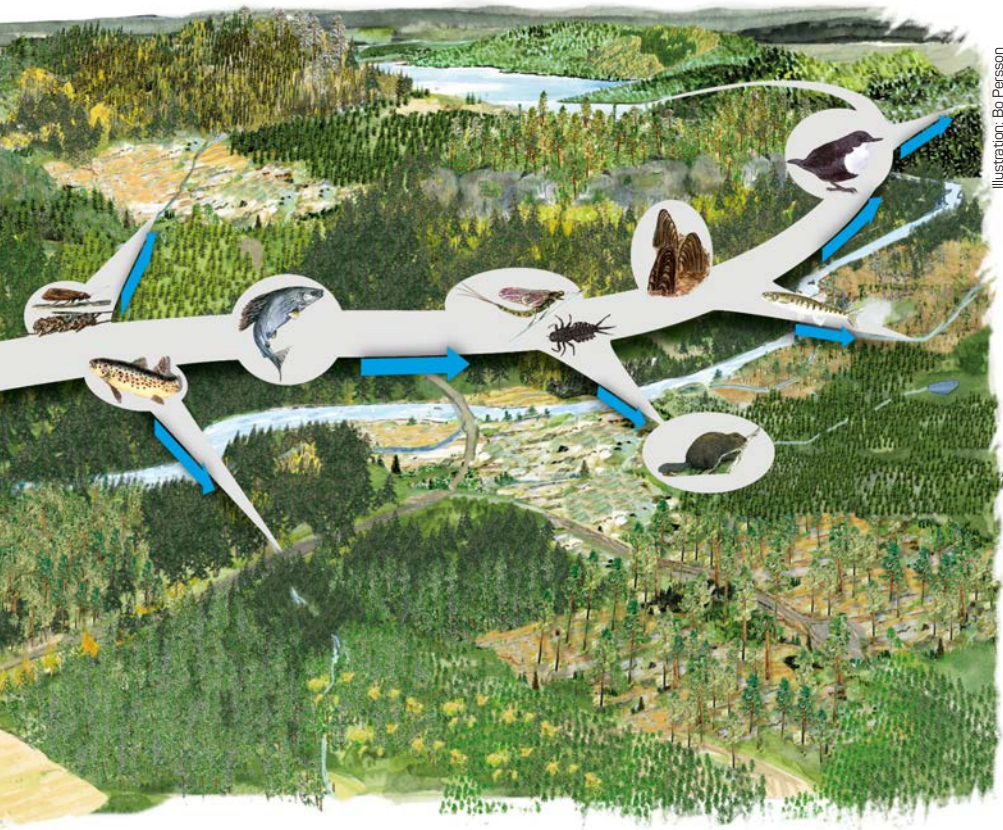
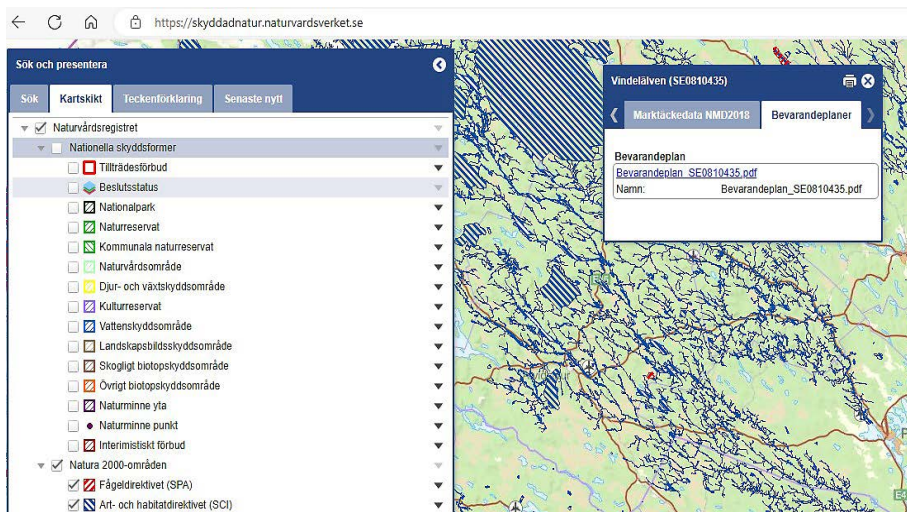

Illustration: Bo Persson

arter som är särskilt skyddsvärda i ett europeiskt perspektiv. Sverige har ungefär 4 000 Natura 2000-områden, många av dem är små eller mycket små och känsliga för förändringar i miljön.

Naturvårdsverket är den myndighet som samordnar arbetet med Natura 2000 i Sverige, ger ut vägledning och stöd till hjälp för länsstyrelser, kommuner och andra myndigheter.

För varje Natura 2000-område har respektive länsstyrelse tagit fram en unik bevarandeplan. Planen beskriver områdets värden, vad som kan utgöra ett hot, vilka bevarandemål som finns för de olika arterna och livsmiljöerna, samt hur området ska skötas. Bevarandeplanen är ett viktigt underlag i samband med planering av en åtgärd i eller i anslutning till ett Natura 2000-område.

Naturvårdsverkets karttjänst, skyddad-natur.naturvardsverket.se, har samlat alla Natura 2000-områden med länkar till respektive bevarandeplan.

Natura 2000 innebär inte något generellt stopp för pågående markanvändning eller samhällsutveckling. Alla typer av skogsbruksåtgärder i eller i anslutning till ett Natura 2000-område med risk för betydande påverkan på miljön kan komma att kräva tillstånd. Tillstånd söks hos och lämnas av länsstyrelserna.

ANMÄLAN OM AVVERKNING TILL SKOGSSTYRELSEN

Den som skickar in en anmälan/ansökan i anslutning till eller nära ett Natura 2000-vatten får ett meddelande från Skogsstyrelsen som innehåller informa-

tion om Natura 2000. Informationen är en påminnelse om det regelverk som gäller för Natura 2000 och vad markägare eller verksamhetsutövare kan behöva tänka på.

Skogsstyrelsen ska bevaka att skogsbruksåtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område inte utförs utan att verksamhetsutövaren söker tillstånd för åtgärden hos länsstyrelsen. Denna tillsyn utförs i samband med de vanliga skogliga ärendena, framför allt avverkningsanmälningar som Skogsstyrelsen handlägger.

Det är alltid markägaren eller verksamhetsutövaren som ansvarar för att söka tillstånd hos länsstyrelsen när sådant krävs för att kunna utföra tillståndspliktiga skogsbruksåtgärder.

UNDERLAG FÖR PLANERING OCH BEDÖMNING AV RISK FÖR BETYDANDE PÅVERKAN PÅ NATURA 2000-OMRÅDEN

Bevarandeplanen

Planen beskriver områdets värden, hotbilder, vilka bevarandemål som finns för olika arter och livsmiljöer samt åtgärdsbehov.

Karttjänster och geografisk information

Kartor är ett viktigt och användbart hjälpmedel vid planering av skogsbruk och miljöhänsyn. De kan ge dig vägledning om området du planerar en åtgärd i. Exempelvis finns kartor över hänsynskrävande objekt, skogliga grunddata, mark och vatten, terräng och artdata som ger nyttig information på Skogsstyrelsens Mina Sidor.

Foto: Ida Hansen

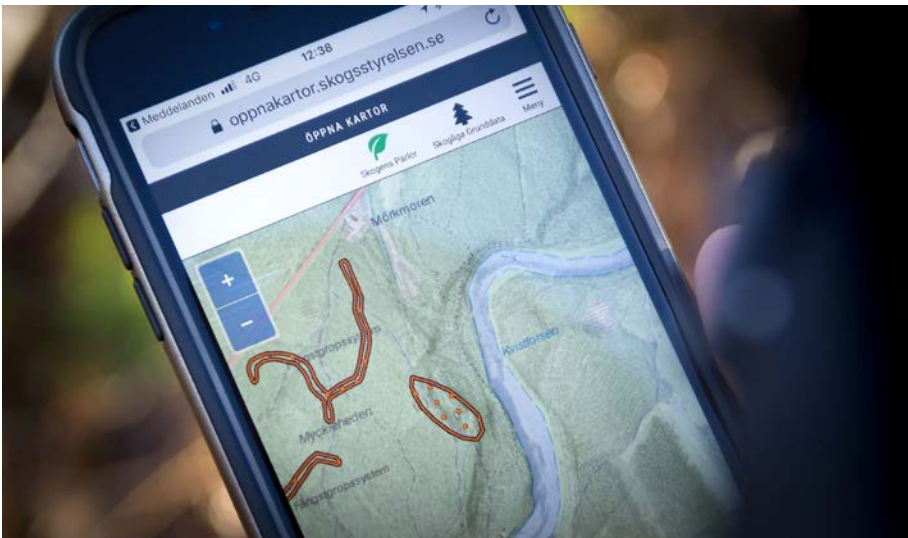

Foto: Erik Rahm

Foto: Kristina Thuresson

Målbilder för god miljöhänsyn

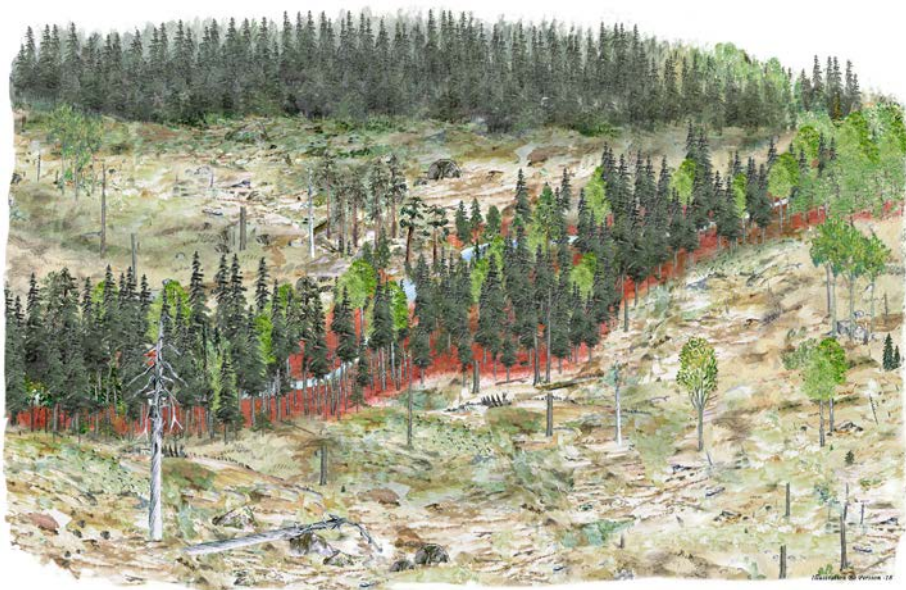
Skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn ger vägledning om hur miljöhänsyn bör tas vid planering och genomförande av skogsbruksåtgärder i produktionskog.

Målbilderna ska alltid användas anpassat till lokala förutsättningar och gällande lagstiftning. De är något att sträva efter vid planering och genomförande av alla skogsbruksåtgärder. De ger både vägledning för att i fält göra urval och avgränsningar av miljöhänsyn, samt vägledning vid praktiskt genomförande av åtgärder. Målbilderna är i första hand tänkta att användas vid skogliga åtgärder i produktionskog. Målbilderna gäller för hela Sverige.

Exempel på faktablad för Målbilder för god miljöhänsyn.

Läs mer om målbilder för god miljöhänsyn på www.skogsstyrelsen.se/malbilder

HÄNSYN TILL VATTEN, KANTZONERNAS FUNKTIONER

Vattendrag och sjöar med omgivande skog ska betraktas som en enhet. Variationen i naturen är stor och den ena bäcken, sjön eller våtmarken och dess omgivning är inte den andra lik. Den hänsyn som ska tas behöver därför anpassas utifrån de olika förutsättningar som finns och den skogliga åtgärden som planeras. Alla åtgärder som syftar till att avgränsa kantzoner som kan skydda vattenmiljöer ska utgå ifrån ett ”funktionalitetstänkande”, där följande funktioner är viktiga:

Bevara viktiga markkemiska processer

Marken omkring sjöar och vattendrag utgörs till stor del av utströmningsområden. Här sker många viktiga kemiska processer och kantzonerna fungerar som kemiska

filter som binder, fäller ut eller omvandlar ämnen som transporterats dit via grundvattnet. Dessa processer påverkar i hög grad kvaliteten på vattnet som kommer ut i sjöar och vattendrag.

Förhindra slamtransport och stabilisera strandkanten

Kantzoner kan fungera som ett fysiskt filter för eroderat material och stabiliserar strandkanter vid sjöar och vattendrag. Ostörd mark och intakt vegetationstäckning är viktigt för den filtrerande funktionen. Därigenom begränsas erosion, utförsel och vidare transport av bland annat slam och humus.

Träd och buskar i kantonen kan även dämpa vattenhastigheten och på så sätt minska transporten av slam nedströms.

Tillföra föda till vattenlevande organismer genom nedfallande löv och kryp

Vegetationen i kantzonen tillför vattendragen näring i form av löv, barr, andra växtdelar, insekter och andra småkryp. Lövinslag i kantzonen ökar artrikedomen och produktionen av fisk i skogsbäckar.

Nedfall av växtdelar och småkryp.

Ge beskuggning

Kantzonen träd och buskar reglerar ljusförhållanden och kan ha stor betydelse för att dämpa temperaturväxlingar sommartid. Det finns arter i skogsvattendragen som är mycket känsliga för förhöjd vattentemperatur. Ljusexponering i

Beskuggning.

kombination med ökat näringsläckage vid avverkning kan orsaka kraftig igenväxning i vattnet. Större vattendrag och sjöars strandnära zoner är inte lika känsliga för ljusexponering som små skogsvattendrag.

Tillföra död ved

Död ved bidrar till att öka variationen i vattenmiljöer och har stor betydelse för vattendragens funktion, produktion och biologisk mångfald. Ofta har död ved större betydelse i flacka och slätbottnade områden än längs branta sträckor som är rika på block.

Illustrationer: Bo Persson

Tillförsel av död ved.

Bevara biologisk mångfald

Förutom att kantzoner är viktiga för biologisk mångfald i vattenmiljöer så har kantzonen i sig ofta högre artrikedom än omgivande skog. Här kan finnas inslag av hänsynskrävande biotoper som bäckskog, strandskog, källor eller källområden med mera. Det är viktigt att en kantzons avgränsas så att funktionen att bevara vattenkvalitet och vattnets biologiska värden kan upprätthållas över tiden.

TIPS FÖR UPPFÖLJNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Uppföljning av utförda åtgärder i närheten av Natura 2000-områden kan göras på flera olika sätt. Metod för uppföljning väljs utifrån olika parametrar så som avstånd och storlek på områdena samt antal områden. Tidpunkten vid vilken uppföljningen utförs är också av vikt.

Objekt som besöks på försommaren kan visa på eventuella skador bättre än senare på året då växtlighet har hunnit längre. Detsamma gäller mängden vatten som också kan ge värdefull information, därför kan det vara bra att undvika torrperioder.

Uppföljning med drönare

Med drönare begränsas inte antalet objekt och behovet av tidpunkt för uppföljning får styra. Arbete med drönare kräver lite förberedelser och kan samordnas med andra fältbesök. En van drönarpilot uppnår större effektivitet, övning ger färdighet.

Fördelen med drönare är att det ger en bra överblick av objektet och det går lätt att ta sig ned på en lägre nivå för att se eventuella detaljer. Det kan även kompletteras med punktbesök till områden som behöver undersökas närmare och noterats under flygningen.

Foto: Göran Andersson

Bild tagen från drönare.

Uppföljning med helikopter

Arbete med helikopter kräver planering och en viss mängd objekt att besöka för att vara kostnadseffektivt. Att hålla ett visst tempo kan vara nödvändigt för att inte kostnaden per objekt ska bli för stor, men det får inte heller gå för snabbt så att viktiga delar missas. Lämplig tid på året för uppföljning med helikopter är när förutsättningar finns för bilder med bra kvalitet.

Fördelen med helikopter är att det går snabbt att ta sig mellan olika objekt samt att det ger en bra överblick av objektet. Samordningsvinster går att göra om olika uppföljningar utförs samtidigt. Oftast är uppföljning med helikopter billigare per objekt om inventeringen inte måste följas upp med ett besök till fots.

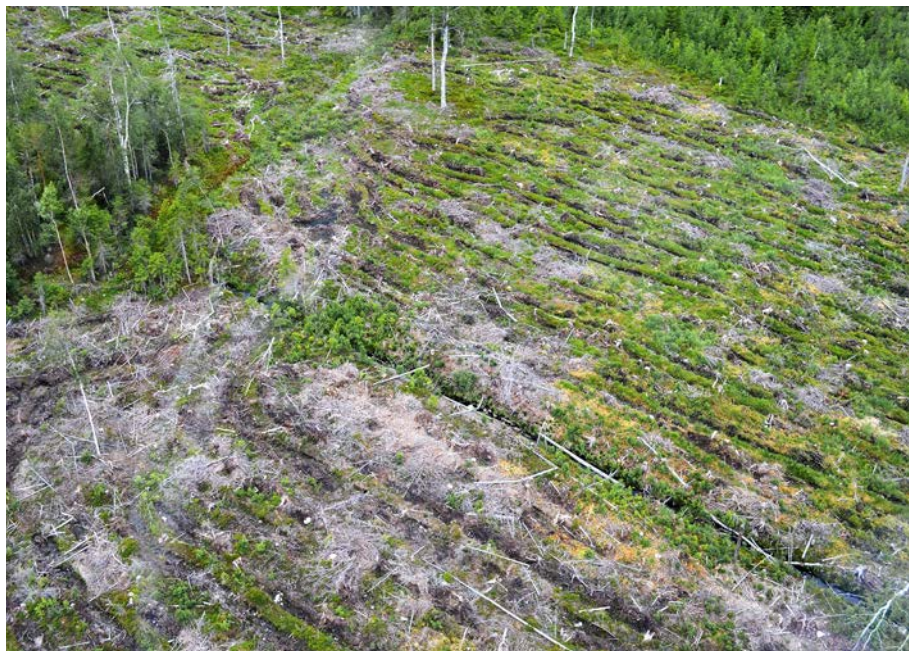

Foto: Göran Andersson

Bild tagen från helikopter.

Till fots

Till fots begränsas inte antalet objekt och behovet av tidpunkt för uppföljning får styras. Uppföljning till fots kräver små

förberedelser och kan också samordnas med andra fältbesök. Detaljer går att se på nära håll.

Foto: Göran Andersson

Bild tagen till fots.

Sammanfattning fördelar

Helikopter

- Snabbt att ta sig mellan objekt
- Bra överblick av objektet
- Kan göras samtidigt med andra uppföljningar
- Tids- och kostnadseffektivt om många objekt behöver besökas

Drönare

- Bra överblick av objektet
- Kan göras i samband med andra fältbesök eller uppföljningar
- Enstaka punktojekt kan enkelt kompletteras med ett besök till fots
- Kräver lite planering

Till fots

- Kan göras i samband med andra fältbesök eller uppföljningar
- Kräver lite planering
- Ej väderberoende

Sammanfattning nackdelar

Helikopter

- Kräver planering och viss mängd för lönsamhet
- Mindre detaljrikt
- Lätt att känna stress utifrån effektivitetsfaktorer
- Väderberoende
- Ingen flygning kring tamdjur

Drönare

- Tar längre tid att ta sig till objekt
- Uppsikt över drönare krävs (max 500 meter).
- Väderberoende
- Ingen flygning kring tamdjur

Till fots

- Överblick saknas
- Tar längre tid att ta sig till objekt
- Uppföljningen tar längre tid

DETTA ÄR GRIP ON LIFE

I projektet arbetar myndigheter, skogsägare och intresseorganisationer tillsammans för att kombinera ett modernt skogsbruk med hänsyn till skogens värdefulla vattendrag och våtmarker.

Grip on Life handlar mycket om att utveckla nya och bättre metoder för exempelvis samverkan, skogsbruk, skogsskötsel samt restaurering av vattendrag och våtmarker.

Genom att bidra med ny kunskap och nya metoder vill vi säkra framtiden för bäckar, älvar, sjösystem och våtmarker över hela landet.

Målet är att förbättra miljön och förutsättningarna för djur och växter som lever i vattendrag och våtmarker i skogslandskapet, samtidigt som vi kan fortsätta använda våra naturresurser på ett hållbart sätt.

Grip on Life IP pågår från år 2018 fram till år 2025. Projektet har fått pengar från EU:s miljöprogram LIFE IP.

www.griponlife.se

© Skogsstyrelsen 2023-11. Text: Göran Andersson, Marie Lundström - Grafisk form: Bo Persson - Tryckeri: Ljungbergs Tryckeri - Skogsstyrelsen har hela ansvaret för innehållet i denna publikation. För ytterligare information om innehållet, se till exempel skogsstyrelsen.se eller EU-Kommissionens offentliga webbplats.

241 116

Havs
och Vatten
myndigheten

